

Rapportage 2009
Steunpunt taal en rekenen mbo

Steun in de rug
bij intensivering van taal en rekenen in het mbo

Inhoud

Voorwoord

1. Start Steunpunt taal en rekenen mbo
2. De mbo makelaar
3. Kennisdelen
4. Ondersteunen
5. Afstemmen activiteiten

Nawoord

Bijlagen:

1. Overzicht vragen: type en aantal
2. Overzicht van contacten

Voorwoord

In januari 2009 is het Steunpunt taal en rekenen mbo begonnen aan de uitvoering van zijn opdracht in het kader van het intensiveringsproces taal en rekenen mbo als onderdeel van de doorlopende leerlijnen taal en rekenen.

Het Steunpunt taal en rekenen mbo heeft de brede taak gekregen mbo-instellingen de komende jaren te ondersteunen bij de intensivering van het taal- en rekenonderwijs. Deze (tijdelijke) ondersteuning is geslaagd als scholen na de inhaalslag van de komende jaren in staat zijn zelfstandig het beleid te effectueren en te operationaliseren in goede programma's voor taal en rekenen, in stimulerende begeleiding van leerlingen en in een adequate inrichting van het taal- en rekenonderwijs en de examinering. Ook moeten ze in staat zijn ervoor te zorgen dat het onderwijs in taal en rekenen duurzaam op het vereiste kwaliteitsniveau blijft.

In het startplan van het Steunpunt (d.d. 28 april 2009) is aangegeven hoe het Steunpunt het eerste jaar handen en voeten geeft aan de uitwerking van deze opdracht.

Het Steunpunt heeft een aantal rollen uitgewerkt die passen bij de opdracht en taakstelling. Dat zijn:

- de informerende rol;
- de rol van makelaar;
- de regisserende rol;
- de adviserende rol;
- de rol van initiator;
- de faciliterende rol en
- de rol van co-financier.

Deze rapportage beschrijft de manier waarop het Steunpunt deze rollen in 2009 heeft ingevuld.

Het Steunpunt werkt vraaggericht, ondersteunend en niet sturend. Het Steunpunt staat neutraal ten opzichte van diverse onderwijskundige stromingen op het gebied van taal en rekenen in het mbo. Regievoering is inherent aan de opdracht en taakstelling van het Steunpunt en vindt plaats vanuit de vragen, behoeften en signalen uit de mbo-instellingen.

Het Steunpunt is niet vanuit het niets begonnen. De laatste jaren is er in de sector al aandacht besteed aan de verbetering van het taal- en rekenonderwijs. Onder andere vanuit scholen en branches zijn projecten opgezet en leermethodes ontwikkeld. Ook hebben scholen al een start gemaakt met de ontwikkeling van een taal- en rekenbeleid.

Door de nieuwe ontwikkelingen en extra impuls is het besef toegenomen dat er de komende jaren nog veel te doen is om het niveau taal en rekenen in het mbo op een hoger plan te krijgen. Er is dan ook veel vraag naar informatie rond het taal- en rekenonderwijs.

In deze rapportage wordt teruggeblikt op de activiteiten van het Steunpunt in 2009. Aan de orde komen de start van het Steunpunt, de makelaarsrol van het Steunpunt, activiteiten op het gebied van

de kennisdeling (zowel informeren als stimuleren), welke acties uitgezet zijn om het beschikbare aanbod taal en rekenen voor het mbo inzichtelijk te maken en welke bijdrage geleverd is aan diverse projecten en pilots. Tot slot wordt kort vooruitgeblikt naar het volgend kalenderjaar.

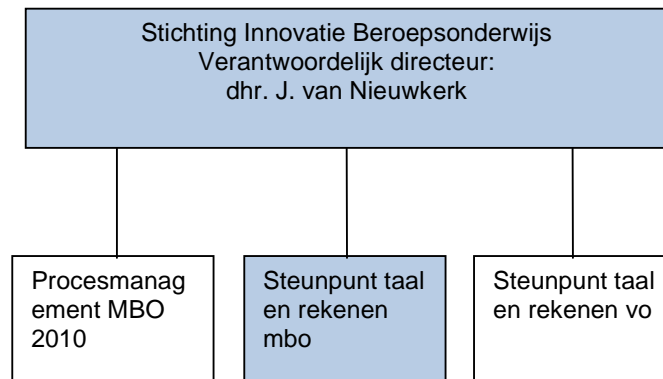
Gelijktijdig met deze rapportage 2009 wordt het activiteitenplan 2010 van het Steunpunt taal en rekenen mbo aangeboden.

1 Start Steunpunt taal en rekenen mbo

Inleiding

Het *Steunpunt taal en rekenen mbo* heeft nadrukkelijk gekozen voor een smalle organisatie (lean & mean). Een coördinatieteam taal en rekenen mbo is in januari 2009 met een omvang van 1,4 fte gestart met de werkzaamheden gestart. Het Steunpunt is ondergebracht bij het procesmanagement MBO 2010 in Ede.

Het Steunpunt valt onder de verantwoordelijkheid van de directeur van de Stichting Innovatie Beroepsonderwijs waaronder ook het procesmanagement MBO 2010 en (vanaf eind 2009) het Steunpunt taal en rekenen vo vallen. In een schema ziet dat er als volgt uit:

Vliegende start

In de brief van de Staatssecretaris aan het bevoegd gezag van de mbo-instellingen d.d. 22 december 2008 geeft ze aan dat het mbo zich goed dient voor te bereiden op het intensiveringsproces taal en rekenen (invoering referentiekader taal en rekenen) en in het bijzonder op de invoering van de centraal ontwikkelde examens taal en rekenen. Met de brief worden scholen nader geïnformeerd over de invoering van de centraal ontwikkelde examens taal en rekenen, de beschikbaarstelling van diagnostische toetsen en de overige ondersteuning waarop de mbo-scholen kunnen rekenen, zowel financieel als inhoudelijk. Daarnaast schetst de brief de aanpak voor de jaren waarin het referentiekader nog niet verplicht is. De omgang met de bestaande raamwerken staat daarbij centraal. Ten slotte wordt in de brief ingegaan op het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs.

De brief bevat veel informatie over het taal- en rekenonderwijs in het mbo tot augustus 2010, het moment dat het nieuwe referentiekader taal en rekenen een feit is voor alle leerlingen die dan instromen. Als reactie op de brief komt een grote hoeveelheid vragen los. De nieuwe informatie roept nieuwe vragen op.

Het Steunpunt kan daarmee zijn informerende rol direct invullen. Het beantwoorden van alle vragen uit de mbo-instellingen (maar ook van educatieve uitgeverijen, kenniscentra beroeps- en bedrijfsleven, ondersteuningsinstellingen, particuliere opleidingsinstituten, enzovoorts) betekent voor het Steunpunt een vliegende start.

De noodzaak om de instellingen snel en overzichtelijk van actuele informatie te voorzien leidt onder andere tot de ontwikkeling van het concept 'flitsbijeenkomsten' en de service-documenten (zie hoofdstuk 3 Kennisdelen).

De vliegende start houdt ook een eerste positiebepaling in op de markt: het Steunpunt taal en rekenen mbo is er voor alle betrokkenen bij het taal- en rekenonderwijs in het mbo, primair voor de mbo-instellingen. Daar kun je de informatie halen!

Opsporen

In deze beginfase is het voor het Steunpunt zoeken naar de 'steun in de rug' die door de mbo-instellingen het meest gewenst is. Centraal staat de vraag: waaraan is (inhoud) bij wie (doelgroep) op welk moment (planning) behoefte binnen de instellingen?

De nauwe relatie met het procesmanagement MBO 2010 heeft ertoe bijgedragen dat de ondersteuning bij het verstevigen van de positie van het taal- en rekenonderwijs in het mbo van meet af aan in het kader wordt geplaatst van de invoering van de competentiegerichte kwalificatiestructuur. De positionering van het Steunpunt bij het procesmanagement MBO 2010 biedt de mogelijkheid gebruik te maken van alle opgedane kennis, ervaringen en bevindingen. Ook maakt deze positionering het eenvoudig om verbindingen te maken met experimentclusters, kenniscentra en andere relevante kenniskringen en informatiebronnen van MBO 2010.

Startactiviteiten

Het Steunpunt voert zijn eerste startactiviteiten uit.

- o Een website opzetten: www.steunpuntaalenrekenenmbo.nl;

- via de website een gestructureerde helpdeskfunctie inrichten;
- werken aan de herkenbaarheid van het Steunpunt (huisstijl, logo, PR).

Het Steunpunt is daarmee neergezet. De focus richt zich vervolgens op de uitwerking van de opdracht en taakstelling. Daarop gaan de volgende hoofdstukken in.

2 De mbo makelaar

Inleiding

Het Steunpunt taal en rekenen mbo is binnen de kaders van het overheidsbeleid onafhankelijk. Het propageert kwaliteit in taal- en rekenonderwijs binnen de mbo-opleidingen, maar geen bepaalde onderwijsmethode of eendimensionale visie op instellingsbeleid.

Als mbo makelaar op het gebied van taal en rekenen draagt het Steunpunt er zorg voor dat:

- o scholen in contact kunnen komen met de aanbieders op het gebied van taal- en rekenonderwijs (vraag en aanbod matchen);
- o ondersteuningsinstellingen met elkaar in gesprek zijn en blijven over het aanbod voor de onderwijsinstellingen (eigen specifiek aanbod versus krachten bundelen);
- o er een wisselwerking is tussen het beleid van OCW en de vertaling ervan in de onderwijspraktijk;
- o binnen de doorlopende leerlijn taal en rekenen voldoende zichtbaar is wat er op het gebied van taal en rekenen gebeurt en wat nodig is in verband met de overgang van de ene naar een andere onderwijssector.

Deze vier aandachtsgebieden worden in de volgende paragrafen nader uitgewerkt.

(Ondersteunings)instellingen en mbo-instellingen

Als mbo-makelaar op het gebied van taal en rekenen brengt het Steunpunt vraag en aanbod bij elkaar. Het Steunpunt onderhoudt contacten met diverse (ondersteunings)instellingen om:

- o zicht te hebben op het beschikbare aanbod voor de mbo-instellingen;
- o gesignaleerde behoeften uit de mbo-instellingen kenbaar te maken;
- o hen in contact te brengen met 'vragers' opdat in een bepaalde behoefte zal worden voorzien.
Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van een bronnenboek Leesbevordering ten behoeve van de opleidingen Kinderopvang en Onderwijsassistent;
- o te bevorderen dat producten en/of diensten van (ondersteunings)instellingen op een dergelijke wijze worden verspreid of uitgezet dat de mbo-instellingen er hun voordeel mee kunnen doen.
Een voorbeeld is de actieve rol van het Steunpunt taal en rekenen mbo bij het uitzetten van de diagnostische toetsen taal en rekenen door Cito in het voorjaar van 2009.

(Ondersteunings)instellingen voor het mbo waarmee het Steunpunt het afgelopen jaar veel contact heeft gehad met onder andere als doel vraag en aanbod bij elkaar te brengen zijn (in willekeurige volgorde en niet limitatief) Cinop, SLO, APS, Freudenthal Instituut, ITTA, Bureau ICE, Cito en diverse educatieve uitgeverijen, waaronder Malmberg, Noordhoff, Edu'Actief, Deviant.

(Ondersteunings)instellingen onderling

Het Steunpunt fungeert ook als makelaar tussen de (ondersteunings)instellingen. Daar waar mogelijk en van belang voor de onderwijspraktijk stimuleert het Steunpunt instellingen hun krachten te bundelen. Zo werken bijvoorbeeld op dit moment samen:

- o Bureau ICE en het ITTA aan een diagnostisch/remediërend taalinstrumentarium (Taal de Baas);
- o APS en Freudenthal Instituut aan de publicatie Rekenen en AKA;
- o Cinop en CED-Groep aan afstemming tussen de hulpmiddelen ten behoeve van het schrijven van implementatieplannen taal en rekenen, zodat de hulpmiddelen zowel afzonderlijk als aanvullend gebruikt kunnen worden;
- o Cinop en Stichting Lezen aan een bronnenboek ter bevordering van de leesvaardigheid.

Zie voor nadere beschrijving van deze bundeling van krachten hoofdstuk 4 'Ondersteunen'.

Ministerie van OCW en mbo-instellingen

Het Steunpunt taal en rekenen mbo wil 'makelen' tussen beleid en uitvoering. Ze is intermediair tussen het ministerie en de mbo-instellingen. Als makelaar:

- o levert het Steunpunt enerzijds een bijdrage aan het snel en duidelijk communiceren, uitdragen, ondersteunen van het beleid en bijbehorende acties vanuit het Ministerie richting de mbo-instellingen. Dat gebeurt op diverse manieren: via de website, door middel van presentaties, het organiseren van flitsbijeenkomsten, het organiseren van kennisdelingsbijeenkomsten/netwerken, het stimuleren van de mbo-instellingen om deel te nemen aan de afname van de diagnostische toetsen in het voorjaar van 2009;
- o geeft het Steunpunt anderzijds ervaringen van mbo-instellingen terug aan de beleidsmakers. Op basis van deze ervaringen adviseert het Steunpunt OCW. *Een concreet voorbeeld van het afgelopen jaar is het doorgeven van ervaringen van mbo-instellingen met de eerste afname van de diagnostische toetsen.*

Het Steunpunt taal en rekenen mbo stuurt op basis van eigen bevindingen met regelmaat bevindingen en adviezen aan de beleidsdirectie bve. Het Steunpunt is niet alleen een doorgeefluik, maar functioneert ook in een regisserende rol ten behoeve van de mbo-instellingen. Ook levert het Steunpunt input voor en reacties op brieven en andere beleidsdocumenten die vanuit het Ministerie naar de mbo-instellingen worden gestuurd.

Doorlopende leerlijn

Ook in het kader van de doorlopende leerlijn fungeert het Steunpunt als makelaar. Er is nauw contact met de SLO waar diverse pilots op het gebied van de schakelmomenten vmbo-mbo en mbo-hbo gecoördineerd worden.

Het Steunpunt heeft zich het afgelopen jaar vooral gericht op de overgang van het vmbo naar het mbo. Mede met het oog daarop is het Steunpunt betrokken bij:

- De GEU (Gemeenschappelijke Educatieve Uitgeverijen);
- Stichting Platforms vmbo;
- SLO (het project doorlopende leerlijnen);
- VM2 project (o.a. ondersteuning bij separate flitsbijeenkomst in december 2009);
- Opzet/inrichting Steunpunt VO.

3 Kennisdelen

Het Steunpunt taal en rekenen mbo kiest bij zijn ondersteunende functies naast het aanjagen, stimuleren en faciliteren met name een informerende rol.

Informereren

Voor het informeren zijn in 2009 de volgende acties ondernomen.

1. Het opzetten, vullen en onderhouden van de website www.steunpuntaalenrekenenmbo.nl met alle voor de instellingen relevante informatie over taal en rekenen in het mbo. De mbo-instellingen worden geïnformeerd over actuele beleidsontwikkelingen, wet- en regelgeving, veelgestelde vragen, ondersteuningsaanbod, praktijkvoorbeelden, bijeenkomsten;
2. het opzetten en uitvoeren van een helpdesk via de website en via de telefoon; (*zie bijlage 1: overzicht type en aantal vragen*)
3. het samenstellen van servicedocumenten (onder andere 'Op weg naar 2010: richting en ruimte voor taal en rekenen in het mbo', 'Uitvoeringsplan taal en rekenen mbo: betekenis voor de mbo-instellingen', 'Diagnostische toetsen Cito: betekenis voor mbo-instellingen'), die op de website worden geplaatst en op papier verspreid. Doel van deze servicedocumenten is om relevante informatie uit brieven van OCW en andere (beleids)stukken handzaam samengevat of overzichtelijk in een schema bijeen te zetten;
4. het ontwikkelen en uitvoeren van het concept 'flitsbijeenkomsten'. Flitsbijeenkomsten zijn korte, informatieve bijeenkomsten die op korte termijn georganiseerd worden op basis van signaleerde informatiebehoeften. Dit concept is ontstaan door de enorme hoeveelheid vragen naar aanleiding van de brief van 22 december 2008 (bij de start van het Steunpunt). In 2009 heeft het Steunpunt 5 flitsbijeenkomsten georganiseerd:
 - a. drie bijeenkomsten in februari/maart 2009, regionaal georganiseerd met als inhoud:
 - i. het beleid tot 2010: nadere toelichting brief 22 december 2009 (informatie/presentatie door de beleidsdirectie BVE);
 - ii. de aangekondigde diagnostische toetsen (door Cito);
 - iii. de centraal ontwikkelde exmanes taal en rekenen mbo (door de Cevo).

Deze drie bijeenkomsten zijn in totaal bezocht door 290 deelnemers, van wie:

- **268** uit de reguliere mbo-instellingen
- **22** uit andere organisaties, van wie:
 - 9 deelnemers uit ondersteuningsinstellingen
 - 6 deelnemers uit kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven
 - 4 deelnemers uit educatieve uitgeverijen
 - 1 deelnemer uit een particuliere opleidingsinstelling
 - 1 deelnemer uit het hbo
 - 1 deelnemer uit het vmbo

- b. één flitsbijeenkomst in juni 2009, landelijk georganiseerd met als inhoud:
- i. de stand van zaken van de beleidsontwikkeling (door de beleidsdirectie BVE);
 - ii. het verloop van de diagnostische toetsing (door het Cito);
 - iii. de digitale veldraadpleging over centraal ontwikkelde examens taal niveau 4 (door de Cevo).

Deze flitsbijeenkomst is bezocht door 192 deelnemers, van wie:

- **171** uit de reguliere mbo-instellingen
- **21** uit andere organisaties, van wie:
 - 9 deelnemers uit ondersteuningsinstellingen
 - 7 deelnemers uit educatieve uitgeverijen
 - 3 deelnemers uit kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven
 - 1 deelnemer uit een particuliere opleidingsinstelling
 - 1 deelnemer uit het vmbo

- c. één flitsbijeenkomst in november 2009, landelijk georganiseerd met als inhoud:
- i. het implementatieplan taal en rekenen mbo:
 1. handreiking voor het ontwikkelen van een implementatieplan taal en rekenen (door Cinop);
 2. web-based applicatie om stap voor stap een implementatieplan te genereren: ICO Taal en Rekenen (door CED-Groep en I&M).
 - ii. de doorlopende leerlijnen taal en rekenen:
 1. het landelijk beleid (door OCW);
 2. de praktijk: wat gebeurt er in het vo/vmbo aan intensivering van taal en rekenen (door de SLO).

Deze flitsbijeenkomst is bezocht door 146 deelnemers, van wie:

- **119** uit de reguliere mbo-instellingen
- **27** uit andere organisaties, van wie:
 - 13 deelnemers uit ondersteuningsinstellingen
 - 4 deelnemers uit educatieve uitgeverijen
 - 4 deelnemers uit kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven
 - 4 deelnemers uit het vmbo
 - 1 deelnemer uit een particuliere opleidingsinstelling
 - 1 deelnemer uit het hbo

5. het houden van presentaties over de actualiteit en de activiteiten van het Steunpunt op bijeenkomsten van derden, zoals:
- a. de clusterbijeenkomsten mbo 2010;
 - b. btg-bijeenkomsten van de MBO Raad;
 - c. diverse platforms (bijvoorbeeld vmbo) en samenwerkingsverbanden (bijvoorbeeld Consortium Beroepsonderwijs).

Stimuleren

Het Steunpunt taal en rekenen mbo heeft onder andere de opdracht kennisdeling te stimuleren. Het Steunpunt kiest passende manieren om de kennisdeling tussen scholen en instellingen maximaal te stimuleren en faciliteren. De kennisdeling richt zich bijvoorbeeld op de effectuering van strategieën voor de intensivering van het taal- en rekenonderwijs, kennis over de inzet van instrumenten, leermiddelen en leeromgeving en het gebruik van diagnostische toetsen en examens. De volgende activiteiten op het gebied van stimuleren van kennisdelen hebben plaatsgevonden.

1. Het inrichten van een rubriek 'oproepen' op de website van het Steunpunt. Daar plaatst vooralsnog alleen het Steunpunt oproepen, zoals:
 - a. *Ontwikkeling rekenbeleid: Deel je kennis met collega's in het land!*
 - b. *Kennisdeling rondom taal- en rekeninstructies op internet ten behoeve van ontwikkeling digitaal portal taal en rekenen.*
 - c. *Meedoen aan onderzoek naar taal- en rekenonderwijs.*

2. Het Steunpunt heeft een netwerk rekenen opgezet en daarvoor een coördinator aangesteld. Het netwerk bestaat uit een landelijk pioniersnetwerk (met daarin de voorlopers op het gebied van ontwikkeling en uitvoering rekenbeleid) en drie regionale 'instap'netwerken. Het landelijk pioniersnetwerk ontplooit in 2009 al diverse activiteiten. Zo organiseert dit netwerk de landelijke startconferentie rekenen op 4 november jl. In december 2009 vinden de eerste regionale netwerkbijeenkomsten plaats.

3. Diverse landelijke taalnetwerken zijn actief. Het Steunpunt richt zijn ambitie in de kennisdeling op het gebied van onderwijs in de Nederlandse taal op het verbinden van drie taalnetwerken die ieder een eigen doelgroep bedienen:
 - a. Het taalnetwerk voor managers en beleidsmedewerkers: Platform *Taal in het mbo* (Cinop);
 - b. Het taalnetwerk voor taalcoaches: MBO Taalcoach Academie (ITTA);
 - c. Het docentennetwerk taal (SLO).

Het Steunpunt taal en rekenen mbo acht het van belang, mede gezien de ervaringen in de mbo-instellingen, dat er nauwere verbindingen gelegd worden tussen de verschillende doelgroepen (managers/beleidsmedewerkers, taalcoaches en docenten). Om deze verbinding tot stand te laten komen en de kennisdeling daarop te richten, heeft het Steunpunt vanuit de bovengenoemde taalnetwerken een *Denktank taal* ingericht.

4. MBO 2010 heeft in 2008 de marktplaatsmbo gelanceerd (www.marktplaatsmbo.nl). Eén van de categorieën op deze marktplaats is 'taal en rekenen'. Het Steunpunt heeft in 2009 een moderator taal en een moderator rekenen aangesteld om ervoor zorg te dragen dat de categorie 'taal en rekenen' meer body krijgt en dat kennisdeling op marktplaatsmbo actief gestimuleerd wordt.

Kennisdelen onder docenten

Het is voor het Steunpunt lastig gebleken om in bijeenkomsten docenten rechtstreeks te bereiken. De flitsbijeenkomsten worden vooral bezocht door beleidsmedewerkers en onderwijsmanagers, coördinatoren en (taal)coaches. Een knelpunt is dat docenten maar moeilijk de school uit (kunnen) komen. Voorkomen van lesuitval is een vaak genoemde reden daarvoor.

Opvallend en verheugend is dat de eerste bijeenkomsten van de drie regionaal georganiseerde netwerken rekenen in grote meerderheid door docenten zijn bezocht. Mogelijk speelt de regio-opzet daarbij een rol, maar ook het dagdeel kan van belang zijn: de middag zou voor docenten wel eens beter kunnen uitkomen dan de ochtend. Het Steunpunt zal daar bij de planning en organisatie van bijeenkomsten in 2010 rekening mee houden.

4 Ondersteunen

Inleiding

Behalve informeren en stimuleren tot kennisdeling verricht het Steunpunt ook ondersteunende activiteiten die meer specifiek gericht zijn, bijvoorbeeld het laten ontwikkelen van specifieke hulpmiddelen. In dit hoofdstuk worden drie clusters van activiteiten of producten onderscheiden en in willekeurige volgorde beschreven.

Implementatieplan taal en rekenen mbo 2010-2013

In het *Uitvoeringsplan taal en rekenen mbo* en de daarbij behorende *Regeling Intensivering Nederlandse taal en rekenen* is aangegeven dat de bekostigde mbo-instellingen gedurende de looptijd van het Uitvoeringsplan in aanmerking komen voor een extra financiële impuls. Daartoe dienen de mbo-instellingen een implementatieplan taal en rekenen 2010-2013 op te stellen. Het Steunpunt heeft voor de ontwikkeling van deze implementatieplannen twee hulpmiddelen laten ontwikkelen:

- a. Een handreiking voor het opstellen van een implementatieplan taal en rekenen, ontwikkeld door het Cinop (een korte en uitgebreide versie beschikbaar);
- b. Een web-based applicatie waarmee stap voor stap een implementatieplan gegenereerd kan worden en waarmee ook de uitvoering, monitoring en verantwoording geregistreerd kan worden: ICO Taal en Rekenen. ICO Taal en Rekenen is ontwikkeld door Ideeën & Media en de CED-Groep. *Momenteel (stand van zaken 3 december 2009) zijn er 38 aanmeldingen voor het gebruik van ICO Taal en Rekenen afkomstig van 24 mbo-instellingen (24 accounts in ICO Taal en Rekenen dus).*

Deze hulpmiddelen zijn gepresenteerd op de flitsbijeenkomst van 20 november jl. Ze zijn zowel afzonderlijk als in samenhang te gebruiken. Beide producten zijn op elkaar afgestemd.

Het Steunpunt ontvangt over het implementatieplan taal en rekenen al met regelmaat vragen (zie *bijlage 1*). Uiteraard wordt de komende tijd deze vraagbaakfunctie bij de ontwikkeling van de implementatieplannen voortgezet (zie activiteitenplan Steunpunt taal en rekenen mbo 2010).

Ontsluiten aanbod

Het Steunpunt stelt zich van begin af aan ten doel het beschikbare aanbod rond taal- en rekenonderwijs in het mbo te ontsluiten. Het gaat hierbij om leermiddelen (zowel digitaal als folio), toetsen, volgsystemen, beleidsondersteuning, professionalisering en nascholing. Naast het vullen en onderhouden van de categorie 'taal en rekenen' op marktplaatsmbo.nl (zie hoofdstuk 3) heeft het Steunpunt het afgelopen jaar drie specifieke activiteiten gestart.

- a. Het Steunpunt heeft Actis Advies gevraagd een zo volledig mogelijke inventarisatie te maken van het aanbod taal en rekenen voor het mbo: leermiddelen, toetsen, volgsystemen, nascholing en

(beleids)ondersteuning. Het **overzicht van dit aanbod** is in december 2009 gepubliceerd op de website van het Steunpunt.

- b. Samen met Kennisnet is de ontwikkeling van een **portal taal en rekenen** ter hand genomen waarop het beschikbaar digitaal leermateriaal voor taal en rekenen in het mbo toegankelijk gemaakt wordt. Het Portal komt medio maart 2010 beschikbaar. Het Portal maakt het mogelijk:
- digitaal leermateriaal te zoeken en te vinden;
 - dit leermateriaal te arrangeren tot een les;
 - digitaal leermateriaal te gebruiken in de les;
 - meningen te geven over de materialen.

Op het Portal staan materialen van uitgevers, van scholen, uit Edurep en online materiaal. Er kan straks gezocht worden op verschillende manieren, bijvoorbeeld op eindterm, op de referentieniveaus voor taal en rekenen of op thema's.

- c. Een specifiek project om aanbod te ontsluiten is het project '**Leesbevordering**'. Het Steunpunt heeft samen met Stichting Lezen aan Cinop gevraagd een project te starten voor leesbevordering in de opleidingen Kinderopvang en Onderwijsassistent. Immers leesbevordering en voorlezen zijn van groot belang voor de taalontwikkeling. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen die van jongs af aan zijn voorgelezen, gemotiveerd zijn om te leren lezen, taalvaardiger zijn, teksten beter begrijpen en meer succes op school hebben dan kinderen die niet of heel weinig zijn voorgelezen. Al het beschikbare materiaal op het gebied van voorlezen en leesbevordering wordt in eerste instantie bijeen gezet in een **bronnenboek**.

Ontwikkelen aanbod

Het uitgangspunt van het Steunpunt bij al zijn ondersteunende activiteiten is dat 'de markt' veelal voldoende middelen en instrumenten ontwikkelt om scholen in staat te stellen het taal- en rekenonderwijs op het gewenste niveau te brengen. De ervaring van het afgelopen jaar leert dat toch af en toe, met name als het gaat om leerlingen met een grotere achterstand op het gebied van taal en/of rekenen, hiaten geconstateerd worden in het ontwikkeld instrumentarium voor het mbo. Het Steunpunt heeft het afgelopen jaar een aantal acties uitgezet:

- a. Het mede mogelijk maken van de druk van de publicatie Taal en AKA: aan de slag met taal in de AKA (niveau 1) opleidingen. Deze praktische taalwijzer is in opdracht van het procesmanagement MBO 2010 ontwikkeld onder leiding van het ITTA.
- b. Er is een start gemaakt met de ontwikkeling van een praktische Rekenwijzer AKA. Het Steunpunt heeft het Freudenthal Instituut en het APS gevraagd deze handreiking te ontwikkelen. In samenwerking met betrokkenen uit AKA-opleidingen ontwikkelen ze praktisch ondersteuningsmateriaal dat goed gebruikt kan worden bij de ontwikkeling en uitvoering van rekenbeleid in AKA en andere niveau 1-opleidingen.
- c. Het Steunpunt fungeert als opdrachtgever voor het project 'Taal de Baas'. Het ITTA werkt samen met Bureau ICE aan dit fijnmazig diagnostisch en remediërend instrumentarium. Doel van dit project is om er voor te zorgen dat een web-based applicatie ter beschikking komt voor de scholen, gericht op de vaardigheden lezen en luisteren. Hiermee kunnen leerlingen en docenten in het mbo (opleidingsniveaus **1 t/m 4**) fijnmazig en op ieder moment vaststellen waar de taalontwikkeling stagneert.

'Taal de baas' is een diagnosticerend/remediërend programma voor de taalzwakke mbo-deelnemers. Het is een instrumentarium dat naast bestaande of nog in ontwikkeling zijnde niveaubepalende toetsen en/of taalmethoden, gebruikt dient te worden.

De ontwikkeling van "Taal de Baas" richt zich op verschillende taalonderdelen. Mbo-deelnemers met een taalachterstand kunnen daarmee op speelse en effectieve wijze onderzoeken waar hun zwakke plek ligt en direct aan de slag gaan om achterstanden weg te werken.

De expertise van Kennisnet wordt betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van Taal de baas als breed inzetbaar en open toegankelijk diagnostisch instrumentarium voor Nederlands voor het gehele mbo.

5 Afstemmen van activiteiten

Het Steunpunt taal en rekenen mbo werkt met een aantal partners samen om de activiteiten ten behoeve van het ondersteunen van het intensiveringsproces taal en rekenen in het mbo af te stemmen:

- Het Ministerie van OCW, als opdrachtgever;
- Het procesmanagement MBO 2010 als projectorganisatie gericht op de ondersteuning van de mbo-instellingen bij de exercitie naar competentiegericht beroepsonderwijs;
- De MBO Raad als belangbehartiger van het mbo;
- De Kenniscentra Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven (KBB's) en hun vereniging COLO, als opstellers van de kwalificatiedossiers;
- Het Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO), als onderzoeker op het gebied van taal en rekenen in het mbo;
- De SLO in het kader van de doorlopende leerlijnen taal en rekenen.

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Naast de in hoofdstuk 2 genoemde makelaarsrol van het Steunpunt richting het Ministerie van OCW, beleidsdirectie BVE (waarmee het Steunpunt beleid en uitvoering feitelijk afstemt), is er ook intensief contact met het Ministerie over:

- de projecten en pilots die het Steunpunt op diverse wijze ondersteunt;
- de afstemming van antwoorden op vragen uit mbo-instellingen, indien noodzakelijk;
- bestuurlijke zaken betreffende het Steunpunt: er is een bestuurlijk overleg tussen het Steunpunt en de beleidsdirectie BVE van het Ministerie;
- lopende zaken betreffende het Steunpunt: het Steunpunt heeft met regelmaat overleg met de beleidsmedewerker taal en rekenen van de beleidsdirectie BVE.

Het procesmanagement MBO 2010

Met het procesmanagement MBO 2010 vindt intensief afstemming plaats over de inhoud en de activiteiten van het Steunpunt en van MBO 2010.

De adviseurs van het Steunpunt zijn betrokken bij het bureauoverleg van MBO 2010, waarin alle beleidsadviseurs participeren. Op de agenda staat ook altijd 'Stand van zaken van het Steunpunt taal en rekenen mbo'.

Ook participeren de adviseurs van het Steunpunt in het overleg van de clustercoördinatoren van de experimentclusters. Vanuit deze experimentclusters (via de clustercoördinatoren en de beleidsadviseurs MBO 2010) bereikt het Steunpunt veel kennis, ervaringen en bevindingen op het gebied van taal en rekenen in de mbo-opleidingen. Ook in het clustercoördinatorenoverleg zijn de actualiteit en de activiteiten van het Steunpunt structureel geagendeerd.

Het Steunpunt verzorgt regelmatig presentaties tijdens bijeenkomsten van de experimentclusters. De wisselwerking tussen de experimentclusters, de clustercoördinatoren en de beleidsadviseurs van MBO 2010 is voor het Steunpunt bijzonder zinvol.

De adviseurs van het Steunpunt hebben frequent overleg met de projectleider van MBO 2010 om zowel inhoudelijke als organisatorische zaken af te stemmen.

Ook met de accountmanagers van MBO 2010 is overleg. Bevindingen in de praktijk van de mbo-instellingen op het gebied van taal en rekenen worden voorgelegd aan het Steunpunt. Ook over vragen over taal en rekenen uit de mbo-instellingen vindt afstemming plaats.

De MBO Raad

Er is intensief contact met de MBO Raad over afstemming van activiteiten in het kader van de belangenbehartiging en het werk in de bedrijfstakgroepen (btg) met die van het Steunpunt.

Er is regulier overleg tussen de adviseurs van het Steunpunt en de beleidsadviseur Strategie en Onderwijs met taal en rekenen in portefeuille.

Het Steunpunt is een aantal keren aanwezig geweest bij het overleg van de adviseurs van de bedrijfstakgroepen om actualiteit en activiteit uit te wisselen. Zo heeft het Steunpunt in oktober 2009 een informatiebijeenkomst voor de btg-adviseurs belegd bij de MBO Raad.

Het Steunpunt levert bij diverse door de MBO Raad georganiseerde activiteiten en bijeenkomsten een bijdrage, onder andere in de vorm van presentaties.

De Kenniscentra Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (KBB)

Met de Kenniscentra Beroepsonderwijs Bedrijfsleven en hun vereniging COLO heeft het Steunpunt regelmatig contact. Het gaat dan vooral over het beleid van het Ministerie op het gebied van taal en rekenen in het mbo en de vertaling naar de inhoud van de kwalificatiedossiers. Met regelmaat ontvangt het Steunpunt vragen van medewerkers van de Kenniscentra over deze kwestie (*zie bijlage 1*). Daarnaast bezoekt een deel van de kenniscentra de door het Steunpunt georganiseerde flitsbijeenkomsten.

Bovendien heeft het Steunpunt in het najaar van 2009 een bijeenkomst belegd voor medewerkers van de kenniscentra die bezig zijn met taal en/of rekenen in de kwalificatiedossiers. Deze medewerkers zijn bijgepraat over de actualiteit en activiteiten van het Steunpunt.

Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO)

Het Steunpunt taal en rekenen mbo is als deelnemer in de klankbordgroep betrokken bij het onderzoek Taal en Rekenen van het Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO). Dit onderzoek brengt in kaart welke beleidsmaatregelen mbo-instellingen nemen op het gebied van taal en rekenen, tot welke concrete maatregelen in het onderwijsleerproces dit leidt en welke effecten dit heeft op het taal- en rekenniveau van deelnemers. Kortom: wat werkt nu wel en wat niet?

Naast de klankbordfunctie van het Steunpunt bij dit onderzoek heeft het Steunpunt het afgelopen jaar de mbo-instellingen opgeroepen mee te doen aan dit onderzoek. Deze oproep heeft zich in het bijzonder gefocust op voorbeelden en ervaringen met:

- Taal en/of rekenen in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL);
- Taal en/of rekenen in niveau 1 en 2 opleidingen;
- Taal in techniek opleidingen;
- Taal en rekenen in niveau 4 opleidingen (vanuit een instellingsbreed beleidskader, maar ook initiatieven van opleidingsteams zelf);
- Voorbeelden van taal- en rekenprogramma's in vakinstellingen.

Nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO)

In het kader van de doorlopende leerlijnen taal en rekenen, specifiek de overgang vmbo – mbo en mbo – hbo, vindt ook afstemming plaats met de SLO waar de projectleiding doorlopende leerlijnen taal en rekenen is belegd. *Concreet voorbeeld van deze afstemming is het onlangs binnengekomen verzoek vanuit het Steunpunt taal en rekenen mbo zitting te nemen in de redactieraad van de website doorlopende leerlijnen taal en rekenen.*

Nawoord

Een jaar op weg met het Steunpunt taal en rekenen voor het mbo. Een jaar waarin het Steunpunt zich een plaats verwerft als informatiebron, vraagbaak, meedenker, initiator en ondersteuner. Rollen en taken zijn duidelijker geworden, activiteiten uitgebreid.

Terugkijkend naar het afgelopen jaar, staat het Steunpunt in 2010 voor een aantal (nieuwe) opgaven. Allereerst de uitdaging om meer en vaker docenten actief te bereiken en te betrekken. Daarnaast vraagt de doorstroom van het mbo naar het hbo om meer aandacht. Wat is nodig en welke ondersteuning is daarbij gewenst? En een geheel nieuwe opdracht is het opzetten van het Steunpunt taal en rekenen vo en het vormgeven van een productieve samenwerking.

Inhoudelijke uitdagingen liggen er het komend jaar ook. Onder andere:

- De centraal ontwikkelde examens taal en rekenen niveau (1), 2 en 3;
- De schoolexamens versus de centraal ontwikkelde examens (examenbesluit, kwaliteitscriteria, ...);
- Taal en rekenen in de beroepsbegeleidende leerweg (integratie taal-beroep en betrokkenheid praktijkinstellingen).

Het Steunpunt taal en rekenen mbo is vast van plan om zich in 2010 verder te ontwikkelen als betrouwbare 'steun in de rug' voor het mbo.

BIJLAGEN

Bijlage 1:

Overzicht vragen aan het Steunpunt taal en rekenen mbo 2009: type en aantal

Aantal schriftelijk geregistreerde vragen: 421 (57%)
 Inschatting aantal telefonische vragen: 320¹ (43%)

Type vraag (schriftelijk geregistreerd)	Aantal ca.
Status en verduidelijken brief 22 december 2008 (m.n. 3 van de 5)	28
Verduidelijking niveaueisen in relatie tot referentiekader	84
Idem, incl. vrijstellingenbeleid	19
Idem, incl. vergelijking raamwerken Nederlands en/of rekenen	11
Diagnostische toetsen	45
Overige toetsen en eisen aan beoordelaars	17
(Vermelding niveaus op) diploma	23
(Centraal ontwikkelde) examens	45
Extra middelen	9
Leermiddelen	17
Dyslexie-dyscalculie	10
Implementatieplan en tijdpad invoering	15
Leren, Loopbaan en Burgerschap	25
Moderne vreemde talen	43
Rol Steunpunt	10
Taaleisen en rekeneisen (in kwalificatiedossier en document LL&B)	15
Overig	5

Vragenstellers (percentage organisatie van de vragensteller):

93 % van de vragenstellers is afkomstig uit de regionale opleidingscentra
 1,4% van de vragenstellers is afkomstig uit de agrarische opleidingscentra
 2,8% van de vragenstellers is afkomstig uit de kenniscentra beroepsopleiding bedrijfsleven
 2,8% overige vragenstellers (waaronder de educatieve uitgeverijen en particuliere opleidingsinstituten)

¹ De type telefonische vragen wijken niet af van de type schriftelijke vragen

Bijlage 2:

Overzicht van contacten

In willekeurige volgorde:

Ministerie van OCW
Procesmanagement MBO 2010
Mbo-instellingen
MBO Raad
Inspectie van het onderwijs
Kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven
Colo
Cevo (nu: CvE)
Cito
SLO
Cinop
APS
Freudenthal Instituut
ITTA
Bureau ICE
CED-groep
Actis Advies
Ideeën & Media
Kennisset
Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO)
Consortium Beroepsonderwijs
Educatieve uitgeverijen
GEU
Stichting Lezen
Stichting Platforms vmbo
VM2 project
VO-raad